ARTIS
PARK
DIEREN
MICROBEN
ERFGOED

ARTIS
Plantage Kerklaan 38-40
Amsterdam
Postbus 20164
1000 HD Amsterdam
t. 020 5233 670
e. info@artis.nl

IBAN NL72 RABO 0162 1135 01
btw-nr. 5.1, 2, f
KvK Amsterdam 5.1, 2, f
www.artis.nl

Gemeente Amsterdam
T.a.v. wethouder L. Ivens
Amstel 1
Postbus 202
1000 AE AMSTERDAM

Amsterdam, 3 september 2019

Geacht College,

Naar aanleiding van onze bijeenkomsten van 21 augustus met wethouder Ivens, 26 augustus met wethouder Meliani en 2 september met de bestuursadviseurs, DMC en M&A, sturen wij op uw verzoek deze brief waarin wij nader ingaan op de urgente situatie van het ARTIS-Aquarium.

Achtergrondinformatie en eigendomssituatie
Het uit 1881 daterende ARTIS-Aquarium is een van de markantste 19e-eeuwse gebouwen van allure die de oude 17e -eeuwse binnenstad op de plek van de oude vesting markeren. Het is met het laatste nog werkzame Lloyds filtersysteem in de wereld bovendien uniek industrieel erfgoed. Een publiekslieveling sinds de opening in 1881, waar ARTIS-bezoekers en studenten niet alleen bedreigde tropische vissoorten kunnen zien, maar ook het onderwaterleven van de Amsterdamse gracht. Het gebouw is al bijna 140 jaar onderdeel van het ARTIS ensemble en wordt als zodanig met zorg onderhouden en beheerd door ARTIS. Echter de gemeente is eigenaar van het Aquarium.

Sinds de opening van het gebouw in 1881 is het zout uit het zoutwater van de aquaria, filterreservoirs en grondwater langzaamaan doordrongen in alle gemetselde constructies van fundering tot aan dak. Hierdoor is het Aquarium op kritische onderdelen onherstelbaar aangetast. Na onderzoek begin dit jaar is gebleken dat de ontstane situatie niet langer houdbaar is. De veiligheid van bezoekers en werknemers is binnen afzienbare tijd niet langer te garanderen. Het Aquarium zal daarom definitief moeten sluiten als niet op zeer korte termijn ingrijpend wordt gerestaureerd en gerenoveerd.

Het Aquarium wordt door bezoekers het hoogst gewaardeerd en is bovendien een binnenlocatie die ook op regenachtige dagen vele bezoekers trekt. Het Aquarium draagt daarnaast inhoudelijk sterk bij aan de verhalen van ARTIS en het draagt financieel bij door de vele evenementen die daar worden gehouden. Een definitief gesloten Aquarium is dus een ramp voor ARTIS, het publiek en de Gemeente.

Ondanks de eigendomsverhouding, laat ARTIS zien dat zij een grote verantwoordelijk neemt en de gemeente tot nu toe heeft kunnen ontzien. In 2015 heeft de gemeente opstalrechten aan ARTIS verleend, zodat ARTIS een hypotheeklening aan kon gaan bij het Nationaal Restauratie Fonds, waar de gemeente niet voor in aanmerking komt. Daarnaast heeft ARTIS de afgelopen jaren uit eigen middelen de uitzonderlijke restauratievoorziening verder opgebouwd tot €10,8 miljoen. Het is nog nooit voorgekomen dat ARTIS uit eigen middelen een dermate groot bedrag beschikbaar stelt om een restauratie mogelijk te maken. ARTIS vraagt de Gemeente als eigenaar om in deze urgente situatie nu ook haar verantwoordelijkheid te nemen.

CBF GOED DOEL
ANBI
FSC

Plan
Het plan, waarvoor de omgevingsvergunning in behandeling is, is uitgewerkt door gespecialiseerde architecten in nauwe samenwerking met Monumenten & Archeologie.
In bijlage 1 is schematisch weergegeven hoe de verschillende onderwerpen verweven zijn in het monument:

- zoutproblematiek (rood) is de oorzaak van de slechte staat van het gebouw;
- scheurvorming (geel) treedt op in de constructie en de gevels;
- asbest (groen) bevindt zich voornamelijk in de voormalige collegezaal;
- verduurzaming (blauw) draagt bij aan toekomstbestendigheid van het monument.

Teneinde het monument voor eenieder toegankelijk te maken, zijn in het ontwerp de routing en bereikbaarheid van de verschillende vloerniveaus verbeterd, waardoor een verdubbeling optreedt van de bereikbaarheid ten opzichte van de huidige staat, zie bijlage 2.

Kosten
Het budget voor deze grootschalige restauratie is geraamd op €29,5 miljoen, exclusief BTW, zie bijlage 3. De begroting is onderverdeeld in de volgende hoofdstukken:

- €15,5 miljoen restauratiekosten;
- €7,7 miljoen verduurzaming inclusief asbestverwijdering;
- €2,5 miljoen toegankelijkheid;
- €3,8 miljoen leges, onderzoek, honoraria, rente en inflatie.

Dekking
ARTIS draagt de uitzonderlijke restauratie-voorziening bij van €10,8 miljoen. Vlak voor de zomer heeft het ministerie van OC&W een subsidieregeling opengesteld waar ARTIS subsidiabele restauratiekosten kan indienen. Hoewel vooraf niet zeker is hoeveel daarvan als subsidie zal worden toegekend, houdt ARTIS rekening met een bedrag tussen de €4 - 8 miljoen. Het ministerie stelt daarbij als eis dat de overige financiering voor de restauratie is toegezegd, zodat het plan ook conform aanvraag wordt uitgevoerd. Op de totale investering van € 29,5 miljoen, resteert zo een bedrag van tussen de €10,7 - 14,7 miljoen.

Fasering
Uiteraard is onderzocht of andere scenario's dan een grootschalige restauratie mogelijk zijn, maar het plan is niet in delen uit te voeren. Allereerst omdat alle vissen tijdelijk uit het gebouw moeten, hetgeen een immense operatie is met een doorlooptijd van 1 jaar: de aquaria zijn afhankelijk van 100% betrouwbare installaties, hetgeen tijdens een deel-verbouwing niet te waarborgen is. Ook natuursteenherstel aan de buitenzijde, een aanzienlijke kostenpost, geeft overlast die voor de dieren niet acceptabel is.
Ten tweede is er nu de eenmalige kans het gebouw ook op het gebied van duurzaamheid en toegankelijkheid in één slag sterk te verbeteren en toekomstbestendig te maken. Zoals bijlagen 1 en 2 laten zien zitten ook deze werkzaamheden verweven in het gehele monument. Bij het laten vervallen van de verbeteringen ten aanzien van duurzaamheid en toegankelijkheid, wordt de rijkssubsidie gekort van 80% naar 30% van de subsidiabele kosten. Ook hierdoor is fasering geen optie.

Urgente en noodzakelijke bijdrage van de Gemeente
Met vorige colleges is het Aquarium uitvoerig bezocht en hebben we laten zien dat de staat van het gebouw zorgwekkend en urgent is. Er is toen niet voor gekozen het Aquarium te herstellen. De situatie van het gebouw was nog niet onveilig en de economische situatie van de Gemeente was uitdagend. ARTIS is toen helaas zelfs gekort op haar instandhoudingssubsidie. De opgebouwde voorziening is daarom het maximale bedrag dat ARTIS nu kan bijdragen. In het kader van de meer

dan €160 miljoen noodzakelijke investeringen (zie resultaatafspraken) in de komende 10-15 jaar is het aangaan van een extra lening voor ARTIS onverantwoord en uitgesloten.

ARTIS is zich ervan bewust dat de Gemeente op zeer korte termijn in actie moet komen om samen het Aquarium open te houden en daarmee te behouden voor toekomstige generaties. Echter de huidige constellatie is voor de Gemeente ook een kans. De mogelijke substantiële rijkssubsidie van €4 - 8 miljoen en de bijzondere voorziening van ARTIS van €10,8 miljoen zijn alleen nu voorhanden. Dit maakt dat een noodbijdrage van de Gemeente van €10,7 - 14,7 miljoen voldoende zekerheid geeft om dit rijksmonument van nationaal belang te restaureren, renoveren, verduurzamen en te behouden voor de volgende generaties.

Wij moeten uiterlijk 16 september de subsidieaanvraag indienen bij het ministerie en gaan graag voor die tijd verder met u in gesprek over hoe de Gemeente de restauratie van het Aquarium ondersteunt.

Bij voorbaat dank.

Hartelijke groet,

Bijlage 1	Technische urgentie en duurzaamheid
Bijlage 2	Toegankelijkheid
Bijlage 3	Begrotingsoverzicht